

four times six is thirteen, and four times seven is—oh dear! I shall never get to twenty at that rate!» (Л. Кэрролл);

«– Я наверно знаю, что я не Ада, – рассуждала она. – У Ады волосы кончаются длинными кольчиками, а у меня кольчиков вовсе нет; я убеждена также, что я и не Ася, потому что я знаю всякую всячину, она же – ах, она так мало знает! Кроме того, она – она, а я – я. Боже мой, как это все сложно! Попробую-ка, знаю ли я все те вещи, которые я знала раньше. Ну так вот: четырежды пять – двенадцать, а четырежды шесть – тринадцать, а четырежды семь – ах, я никогда не доберусь до двадцати!» (В. Набоков);

«–Во всяком случае, я не Ада! – сказала она решительно. – У нее волосы выются, а у меня нет! И уж, конечно, я не Мейбл. Я столько всего знаю, а она совсем ничего! И вообще она это она, а я это я! Как все непонятно! А ну-ка проверю, помню я то, что знала, или нет. Значит так: четырежды пять – двенадцать, четырежды шесть – тринадцать, четырежды семь... Так я до двадцати никогда не дойду!» (Н. Демурова).

В целом у Н. М. Демуровой восклицательных предложений во всём произведении насчитывается 571, а у В. Набокова 368, что также свидетельствует о более выраженной эмоциональности «женского» перевода.

По объёму, лаконичности и обильности использования описательных средств «мужской» перевод В. Набокова и «женский» перевод Н. Демуровой особо не отличаются, оба близки к оригиналу.

Заключение. Таким образом, мы выяснили, что влияние гендерной принадлежности на язык действительно является одной из немаловажных характеристик перевода иностранных текстов, что существенно отражается как непосредственно в процессе перевода, так и на его результате.

По нашим исследованиям «женского» перевода Н. М. Демуровой и «мужского» перевода В. В. Набокова на примере сказки Л. Кэрролла «Алиса в Стране Чудес» самыми ярко выраженными различиями между этими авторскими переводами являются, во-первых, большая эмоциональность переводчицы, а во-вторых, строгое следование оригиналу, без опускания мелочей. Все остальные типичные различительные признаки выражены довольно слабо.

1. Carroll, L. «Alice's Adventures in Wonderland», Produced by Arthur DiBianca and David Widger [Электронный ресурс]. – 2016. – Режим доступа: <https://eng360.ru/alices-adventures-in-wonderland>. – Дата доступа: 12.03.2023.

2. Кэрролл, Л. «Алиса в стране чудес» // Перевод В. В. Набокова. – Берлин: Гамаюн, 1923.

3. Кэрролл, Л. «Алиса в Стране Чудес» // перевод Н. М. Демуровой. – Москва : Росмэн-Пресс, 2009.

ВОБРАЗ ЦМОКА Ў БЕЛАРУСКІМ ФАЛЬКЛОРЫ

Вялічка К.Э.,

студэнтка 2 курса ВДУ імя П.М. Машэрава, г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь
Навуковы кіраўнік – Падстаўленка В.Ф., канд. філал. навук, дацэнт

Справядліва лічыцца, што фальклор – гэта выток мовы, выток культуры, падмурак нацыянальнай самасвядомасці [1, с. 3]. З народнай творчасці мы можам атрымаць шмат інфармацыі пра жыццё і ўяўленні нашых продкаў. Міфалагічныя і фальклорныя вобразы адлюстроўваюць асаблівасці светапогляду і таму з'яўляюцца важным матэрыялам для вывучэння ў розных навуковых галінах. Тым больш, народная творчасць стаіць у вытокаў любой літаратуры [2]. Дзякуючы ўплывам фальклору літаратура папаўняецца новымі ідэямі, тэмамі, вобразамі. Вывучэнне гэтага дазваляе наблізіцца да тагачаснага жыцця і паглыбіць свае веды пра мінулае. Некаторыя з фальклорных аспектаў дастаткова вывучаныя, а іншыя мала даследаваныя, таму менавіта апошнія і цікавыя даследчыкаў. Адной з такіх тэм з'яўляецца інтэрпрэтацыя вобраза цмока ў беларускай народнай традыцыі. Акрэсленае намі вышэй і прадвызначае актуальнасць праведзенага даследавання.

Мэта даследавання: вызначыць асаблівасці адлюстравання вобраза цмока ў фальклорных творах, акрэсліць сістэму мастацкіх сродкаў, з дапамогай якіх раскрываецца дадзены вобраз.

Матэрыял і метады. Матэрыялам для вывучэння паслужылі беларускія народныя казкі, балады і апавяданні. Даследаванне праведзена з выкарыстаннем элементаў структурна-тыпалагічнага метада.

Вынікі і іх абмеркаванне. Цмок, Смок, Змей, персанаж беларускай міфалогіі, антыпод Перуна. Многія гісторыкі і антрапологі гавораць пра пэўны “асноўны міф індаеўрапейцаў”. У яго цэнтры — супрацьстаянне бога-грамавержца, які ў балтаў і славян стаў Пяркунасам – Перуном, са Змеем, Веліясам-Вялесам. Грамавержац увасабляў светлую і стваральную сутнасць чалавека, а Змей – цёмны, пачварны, хтанічны знак, з’яўляўся валадаром падземнага царства. Па-іншаму яго яшчэ называлі Яшчарам, Яшчурам. Паводле беларускіх міфалагічных аповедаў, Цмок вылучаецца агромністымі памерамі. З-за сваіх вялізных габарытаў Цмок ад прыроды лянiвы і маларухавы, таму перад тым, як знішчыць сваю ахвяру, Цмок абавязкова спачатку ўзважваў, ці варта яна яго парушанага спакою [3, с. 543]. Часам Цмок пакідаў ахвяру іншым нячысцікам.

На фармаванне гэтага вобраза таксама паўплывала хрысціянская легенда пра змаганне св. Георгія (св. Юр’і) з жахлівым драконам, які жыў у балоце і патрабаваў на з’яданне штодня юнакоў і дзяўчат. Гэты сюжэт шматкроць прадэманстраваны ў чарадзейных казках і баладах [3, с. 543]. Тут адзначаны вобраз надзяляецца адмоўнай канатацыяй. Напрыклад, у казцы “Удовін сын” вобраз Цуда-Юда з’яўляецца негатыўным: наляцеў аднекуль дзевяцігалавы змей Цуда-Юда і ўхапіў з неба сонца з месяцам [4]. У казцы выключная моц Цуды-Юды падкрэсліваецца з дапамогай градацыі: калі малодшы брат дыхнуў на тры духі – стаў той гладкі на тры вярсты, сярэдні – на шэсць, старэйшы – на дзевяць.

Адмоўная канатацыя Цмока адзначаецца і ў казцы “Алёнка”: “як я цябе яшчэ ў калысцы калыхала, паехалі яны ў свет з лютымі змеямі-цмокамі ваяваць” [5]. Тут пры апісанні пачварнага вобраза ўжыты эпітэт *люты*, што падкрэслівае моц і жахлівасць істоты. У казцы “Як Васіль змея перамог” названы хтанічны персанаж патрабуе, каб яму прыносілі даніну, а потым, не задаволіўшыся, пачынае есці і саміх людзей. Цмок падаецца ў тэксце звышмоцным: “сіла ў змея такая, што кожнага з ног збівае” [6].

У легендзе пра Змяіную гару апавядаецца, што злосны Змей, які жыў на беразе Абялянкi, краў жывёлу і шкодзіў палеткам. Чорт змагаецца са Змеем тры дні, выколвае яму вочы і выразае язык, пасля чаго пачвара памірае. Сяляне засыпаюць цела Змея зямлёй, і гэтае месца пасля стала называцца Змеевай гарой. Такім чынам, у легендзе акрэсліваецца выключна вялікія памеры і жорсткасць Змея, а яго лютасць нават большая, чым у традыцыйнага народнага антыгероя – нячысціка.

Заклучэнне. Такім чынам, вобраз Цмока шырока прадстаўлены ў беларускім фальклоры. Ён характарызуецца як моцная крылатая пачвара, якая патрабуе ахвярапрынашэння, пагражае спакойнаму жыццю на зямлі, гатовая скрасці нават нябесныя свяцілы. Аднак у казках ён зусім не надзелены розумом, галоўны герой часта перамагае Цмока з дапамогай хітрасці. У некаторых легендах Цмок супрацьпастаўляецца нават чорту і з’яўляецца носьбітам яшчэ большага зла. Такім чынам, Змей у беларускім народным міфалагічным уяўленні атаясамліваецца з абсалютным негатыўным пачаткам.

1. Беларускі фальклор: вучэб. дапам. / І. В. Казакова. – Мінск : Выд. цэнтр БДУ, 2007. – 309 с.

2. Крикливец, Е. В. Рецепция фольклорно-мифологических традиций в прозе русских и белорусских писателей второй половины XX века / Е. В. Крикливец // Наука – образованию, производству, экономике : материалы XXI (68) Регион. науч.-практ. конференции преподавателей, науч. сотрудников и аспирантов, Витебск, 11-12 февраля 2016 г. : в 2 т. – Витебск : ВГУ имени П. М. Машерова, 2016. – Т. 1. – С. 131–133. – URL: <https://ger.vsu.by/handle/123456789/7758> (дата обращения: 13.03.2023).

3. Беларуская міфалогія: Энцыклапед. Слоўн. / С. Санько, Т. Валодзіна, У. Васілевіч. – Мінск: Беларусь, 2004. – 592 с.

4. Вікікрыніцы // Катэгорыя: беларускія народныя казкі // Удовін сын – URL: https://be.m.wikisource.org/wiki/Удовін_сын (дата обращения: 19.02.2023).

5. Вікікрыніцы // Катэгорыя: беларускія народныя казкі // Алёнка – URL: <https://be.m.wikisource.org/wiki/Алёнка>: (дата обращения: 19.02.2023).

6. Вікікрыніцы // Катэгорыя: беларускія народныя казкі // Як Васіль змея перамог – URL: https://be.m.wikisource.org/wiki/Як_Васіль_змея_перамог: (дата обращения: 19.02.2023).